

20242754733

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 47 став 1 точка 6 од Законот за Народната банка на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10, 123/12, 43/14, 153/15, 6/16 и 83/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 110/21 и 74/24) и член 103 став 1 точка 3 од Законот за банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/07, 90/09, 67/10, 26/13, 15/15, 153/15, 190/16 и 7/19 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 101/19 и 122/21), Советот на Народната банка на Република Северна Македонија донесе

ОДЛУКА ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ОДЛУКАТА ЗА МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ЕВИДЕНТИРАЊЕ И ВРЕДНУВАЊЕ НА СМЕТКОВОДСТВЕНИТЕ СТАВКИ И ЗА ПОДГОТОВКА НА ФИНАНСИСКИТЕ ИЗВЕШТАИ

1. Во Одлуката за методологија за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 83/17), во точката 4 зборовите: „Република Македонија“ се заменуваат со зборовите: „Република Северна Македонија“.

2. Во прилогот „Методологија за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи“, точката 1 се менува и гласи:

„Со оваа методологија се пропишуваат евидентирањето и вреднувањето на сметководствените ставки и подготовката на финансиските извештаи на банките во Република Северна Македонија. Банките се должни да ги применуваат барањата од оваа методологија како основа за своите сметководствени политики, за сметководственото евидентирање на активностите коишто ги извршуваат и за изготвувањето на финансиските извештаи.

Методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи (во понатамошниот текст: Методологијата) се заснова врз Меѓународните стандарди за финансиско известување („МСФИ“) објавени од Одборот за меѓународни сметководствени стандарди („ОМСС“) и врз Толкувањата издадени од Комитетот за толкување на меѓународното финансиско известување („КТМФИ“) на Комитетот за меѓународни сметководствени стандарди („КМСС“). Сепак, оваа Методологија нема намера да ги опфати сите поединости од важечките МСФИ и КТМФИ. Затоа, кога е потребно, треба да се употребат соодветните МСФИ и КТМФИ, како дополнителен референтен извор за консултации и за понатамошен увид во специфичните детали за одредени прашања. Во случаите кога прилогот кон Правилникот за начинот на водење сметководство донесен од министерот за финансии е усогласен со МСФИ и КТМФИ, тој може да се користи како дополнителен референтен извор.

Текстот во Методологијата е структуриран според моделот на финансиските извештаи за банките, како што е пропишан од НБРСМ и е во согласност со МСФИ. Во рамките на Методологијата се опишани критериумите за класифицирање, мерење, признавање и обелоденување за секоја позиција. Како дополнување, за да се овозможи посоодветно прикажување, за секоја позиција се вклучени и соодветните групи или сметки од сметковниот план за банките, како и соодветната белешка од моделот на финансиските извештаи за банките.

При примената на оваа Методологија треба да се имаат предвид и:

- моделот на финансиските извештаи за банките, вклучувајќи ги и белешките кон финансиските извештаи;

- сметковниот план за банките;

- подзаконските акти, пропишани од НБРМ.

Оваа Методологија ќе се користи при изготвувањето на поединечните/неконсолидираните и консолидираните финансиски извештаи.“

3. Во точка 6 потточката 6.4. се менува и гласи:

”
Види МСФИ 16

Ова поглавје ги обработува договорите за наеми, давајќи осврт на наемите од аспект на наемодавателот и на наемателот.

Еден договор или дел од договор се идентификува како наем кога се пренесува правото на контрола врз употребата на средството предмет на договорот, за одреден временски период во замена за надоместок. Предмет на договорот за наем може да бидат земјиште, недвижности, опрема и нематеријални средства. За да се определи дали еден договор или дел од договор го пренесува правото на контрола на употреба на средството, потребно е да се процени дали во целиот период на употребата наемателот ќе ги стекне сите економски користи од употребата и ќе стекне право на целосна употреба на средството.

6.4.1. Наеми од аспект на наемателот

Признавање и мерење

МСФИ 16.22 Датумот на кој наемателот има право да ги користи своите права за употреба на средството под наем е датумот на почетното признавање на наемот и наемателот треба да признае средство со право на користење и обврска за наем.

Наемателот ги прикажува средствата со право на користење во билансот на состојба, во позицијата „Недвижности и опрема“. Средствата со право на користење почетно се признаваат по нивната набавна вредност на датумот на започнувањето на важноста на договорот за наем, којашто е еднаква на почетната вредност на обврските за наем, зголемена за плаќањата за наем направени пред или на денот на започнувањето на важноста на договорот за наем и какви било директно зависни трошоци на договорот за наем. Последователно, средствата со право на користење се мерат според почетната сметководствена вредност, намалена за акумулираната амортизација и оштетување и се приспособуваат за одредени усогласувања на обврската за наем. Средствата се амортизираат според вообичаената политика за амортизација, применета за другите недвижности, опрема и нематеријални средства и амортизацијата се признава како трошок во билансот на успех. Средството со право на користење се амортизира за пократкиот период од времетраењето на наемот и од корисниот век на употреба на средството. За средствата со право на користење, банката целосно ги применува барањата наведени во поглавјето 2.7 „Тест на оштетување“ од оваа Методологија.

Наемателот ја прикажува обврската којашто произлегува од наемот во билансот на состојба, во рамките на позицијата „Останато“ како поединечно издвоена/прикажана обврска (дури и ако обврската е помалку од 10% од вкупните останати обврски) во белешката 39 „Останати обврски“ од моделот на финансиските извештаи за банките. Обврската за наем се признава на датумот на започнувањето на наемот, во износ на сегашната вредност на плаќањата за наемот, дисконтирани со користење на договорната стапка на наемот. Доколку таа не е утврдена во договорот, се употребува инкрементална

стапка којашто се определува врз основа на каматната стапка на годишно ниво по којашто банката би можела да се задолжи за период приближно еднаков на договорениот период на наемот. Последователно, обврската за наем се мери по амортизирана набавна вредност со примена на ефективна каматна стапка, односно се зголемува за трошоците за каматата на наемот, се намалува за извршените исплати на обврската за наем и се приспособува при повторна процена на износот за кој се очекува дека ќе се плати или при промена на идните плаќања на наемот. Расходот за камата на обврската за наем се распределува и се признава во билансот на успех за периодот на времетраење на наемот.

МСФИ 16.5,16.6 Наемателот може да избере да не ги евидентира во билансот на состојба средствата под наем како средства со право на користење, ниту да евидентира обврска за наем, доколку е исполнет барем еден од критериумите:

– договорот за наем е краткорочен, односно на датумот на започнувањето, има период на наем од 12 месеци или помалку, при што се земаат предвид и можностите и веројатноста за продолжување на периодот на наем. Притоа, наем којшто содржи опција за купување не е краткорочен наем.

– средството под наем е со мала вредност, вообичаено под 300,000 денари. Притоа, се зема предвид вредноста на средството под наем како ново средство, без разлика на неговата старост на датумот на земање под наем.

МСФИ 16.4 – нематеријалните средства земени под наем.

Доколку банката наемател одлучи да ги користи овие исклучоци, ќе ги признава плаќањата за наем како расход во билансот на успех за времетраењето на наемот, во позицијата „Останати расходи од дејноста“.

Обелоденување

Банката треба да ги обелодени:

- сегашната сметководствена вредност на датумот на билансот на состојба, за средствата со право на користење;
- анализата на достасувањето на обврските за наем на датумот на билансот на состојба, за секоја од следните пет години и вкупниот износ над пет години;
- расходот за камата врз основа на обврските за наеми, признаен во билансот на успех;
- трошоците за кирии признаени во билансот на успех за средствата под наем со мала вредност и за средствата под краткорочен наем;
- приходот од поднаем на средствата со право на користење;
- описот на позначајните договори за наем.

6.4.2. Наеми од аспект на наемодавателот

Наемодавателот треба да го класифицира секој договор за наем како финансиски или како оперативен наем.

МСФИ 16.62 Финансиски наем е наемот со кој суштински се пренесуваат сите ризици и користи од средството дадено под наем, без разлика дали правно е пренесена или се предвидува да биде пренесена сопственоста на средството. Сите други наеми се оперативни наеми.

За да се направи правилна класификација на наемите како финансиски или оперативни наеми, потребно е правилно да се разберат условите на договорот за наем. Одлуката треба да се темели врз економската суштина на договорот за наем, а не само врз правната форма.

Примери на ситуации коишто вообичаено би воделе до класификација на наемите како финансиски наеми се:

- кога се пренесува правото на сопственост врз средствата на наемателот до крајот на рокот за наем;

- кога наемателот има можност да го купи средството по цена за која се очекува дека ќе биде значително пониска од објективната вредност на средството, на датумот кога можноста ќе стане применлива, така што на почетокот на наемот економски разумно е да се очекува дека можноста ќе биде искористена;

- кога времетраењето на наемот е за поголемиот дел (75% или повеќе) од корисниот век на употреба на средството, дури иако сопственоста врз средството не се пренесува;

- кога на почетокот на наемот, сегашната вредност на минималните износи на плаќања за наемот е приближно еднаква (90% или повеќе) на објективната вредност на средството дадено под наем; и

- кога средството под наем е со специфична природа и намена и само наемателот може да го користи без да изврши поголеми модификации на средството.

Класификацијата на наемите како финансиски или оперативни наеми се прави на датумот на започнување на наемот. Датум на започнување на наемот е пораниот датум од датумот на договорот за наем и од датумот на обврзувањето на страните кон основните одредби на наемот.

Сметководствениот третман на наемот, во случај на наемодавател, зависи од тоа дали станува збор за финансиски или за оперативен наем.

Обелоденувањата коишто банката треба да ги прикаже во финансиските извештаи зависат од тоа дали станува збор за финансиски или за оперативен наем. Притоа, банката треба да ги обелодени информациите за оперативните наеми, пропишани подолу, само за неотповикливите договори за оперативен наем.

Неотповиклив договор за оперативен наем е наемот којшто може да се отповика само:

- со дозвола на наемодавателот;

- кога ќе се случи некоја далечна неизвесност;

- доколку наемателот склучи нов договор за наем со истиот наемодавател за истото или за еквивалентно средство;

- доколку, на почетокот на наемот, наемателот плати дополнителен износ, со што продолжувањето на наемот е сигурно.

6.4.2.1. Финансиски наеми во финансиските извештаи на наемодавателите

Признавање и мерење

Наемодавателот го прикажува финансискиот наем како „побарувања врз основа на финансиски наем“ во билансот на состојба. Побарувањата врз основа на финансиски наем, на нето-основа, го претставуваат збирот на минималните плаќања за наемот и секој незагарантиран остаток на вредноста којшто го пресметува наемателот, дисконтиран по каматната стапка што важи за наемот. Минималните плаќањата за наем ги вклучуваат отплатите на главница врз основа на финансискиот наем и приходите од камати. Признавањето на приходите од камати ја одразува стапката на поврат на нето-вложувањата (главница) во финансискиот наем. Каматната стапка што одговара на наемот се одредува на почетокот на наемот. Тоа е стапката којашто е содржана во договорот за наем или доколку во договорот за наем нема наведено каматна стапка, таа се утврдува како стапка по која вкупната сегашна вредност на збирот на минималните плаќања за наемот и незагарантираниот остаток на вредноста е еднаква на збирот на објективната вредност на средствата под наем и почетните директни трошоци на наемодавателот.

Почетните директни трошоци на наемот (на пример провизиите и надоместоците за правни услуги настанати во текот на преговарањето и договарањето на финансискиот наем) се вклучуваат во почетното мерење на побарувањето од финансискиот наем (не е дозволено почетните директни трошоци на наемот да се евидентираат како трошоци кога ќе настанат).

Последователно, наемодавателот ќе го признава финансискиот приход за целиот период на наемот на систематска и рационална основа и ќе го намалува побарувањето врз основа на финансиски наем. Побарувањето врз основа на финансиски наем се следи за оштетување во согласност со барањата на МСФИ 9 и поглавјето 3.1.4 – „Оштетување/Исправка на вредноста на финансиските средства“ од оваа Методологија.

Обелоденување

МСФИ 16.94 Банката ги обелоденува:

- усогласувањето помеѓу вкупното вложување во наемот и сметководствената вредност на побарувањето за финансиски наем;
- анализата на достасувањето на побарувањето за финансиски наем на датумот на билансот на состојба, прикажувајќи ги недисконтираните плаќања врз основа на наемот на годишна основа за секоја од следните пет години и вкупниот износ над пет години;
- недостасаниот финансиски приход;
- незагарантираниот остаток на вредноста на средството, којшто ќе достаса во корист на наемодавателот;
- акумулираната исправка за ненаплатените побарувања за финансиски наем;
- описот на позначајните договори за финансиски наем.

6.4.2.2. Оперативните наеми во финансиските извештаи на наемодавателите

Признавање и мерење

Наемодавателот ги прикажува средствата дадени под оперативен наем во билансот на состојба, во позиција „Недвижности и опрема“. Средствата се проценуваат според принципите на оваа Методологија коишто важат за позицијата „Недвижности и опрема“.

Приходите од оперативниот наем се евидентираат во билансот на успех за периодот на наемот и се прикажани во позицијата „Останати приходи од дејноста“. Почетните директни трошоци, настанати со цел да се договори оперативниот наем, треба да се додадат на сметководствената вредност на средствата под наем и да се признаат како расход во времетраење на наемот, врз иста основа/динамика како што се признаваат и приходите од наем.

За средствата дадени под оперативен наем, банката целосно ги применува барањата наведени во поглавјето 2.7 „Тест на оштетување“ од оваа Методологија.

Обелоденување

МСФИ 16.97 Банката треба да ги обелодени:

- анализата на достасувањето на идните минимални плаќања за неотповикливите договори за оперативни наеми за секоја од следните пет години и вкупниот износ над пет години;
- описот на позначајните договори за оперативен наем.

Во моделот на финансиските извештаи за банките треба да се пополни белешката 45 – Наеми.“

4. Банките корисници на средства под наем, коишто во согласност со одредбите на претходната методологија биле класифицирани како оперативен наем, се должни при почнувањето со примената на измените на Методологијата да ги преоценат сите договори за наем со состојба на 31 декември 2024 година и на 1 јануари 2025 година, да ги класифицираат и да ги мерат во согласност со одредбите од точката 3 од оваа одлука (поглавје/потточка 6.4. од Методологијата).

Банката сметководствено ќе ги евидентира разликите коишто ќе произлезат од преоценувањето на сите договори за наем како корекција на почетната состојба на 1 јануари 2025 година на сметката 906 – Задржана добивка/Акумулирана загуба.

5. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“, а ќе почне да се применува од 1 јануари 2025 година.

О. Бр. 02-43728/6
26 декември 2024 година
Скопје

Гувернер
и претседавач на Советот на
Народната банка на Република
Северна Македонија,
д-р **Анита Ангеловска-Бежоска**, с.р.